

Een andere vraag — van een onder lezers — geldt de mogelijkheid van „nadere gemeenschap met de Engelen“. Ze las eens ergens, dat geloovigen ervaring hebben van ontmoetingen en van gemeenschap met Engelen. Zelfe ondervond ze in moeilijke omstandigheden wel dingen, die haar aan de tusschenkomst van Engelen deden denken. En bij wat de Schrift des Ouden en des Nieuwen Testaments ons van de Engelen openbaart, en verhaalt van hun dienst bij Gods volk, acht ze het niet ondenkbaar, dat er ook nu nog bij de geloovigen een nauwer contact met de Engelenwereld bestaat dan men veelal denkt. Ze vraagt, wat we van deze dingen te denken hebben.

Laat me beginnen met aanstonds toe te stemmen, dat het contact tusschen de menschenwereld, bepaaldelijk tusschen het volk Gods en de wereld der Engelen, stellig nauwer is dan wij het ons meestal denken, en dat we aan hun dienst ongetwijfeld veel meer te danken hebben, dan we zelven doorgaans vermoeden. Wat de Heilige Schrift, ook afgezien van hun bijzonderen dienst gedurende het geven der openbaring, van de Engelen zegt, stelt dit buiten twiifel. Christus zelf spreekt van de Engelen der kleine kinderen die in Hem gelooven, en waarschuwt niet een bevestiging naar hen voor het geringschatten en ergeren van deze kleinen. De Brief aan de Hebreërs zegt ons, dat de Engelen, niet alleen in 't verleden uitgezonden werden, maar nog altoos uitgezonden worden, om dergenen wil die de zaligheid beërven zullen. En Jezus houdt ons, bij ons gebod, om gehoorzaamheid aan den wil des hemelschen Vaders, niet zonder nadruk der Engelen gehoorzaamheid voor, als een voorbeeld dat we zullen trachten na te volgen.

Opmerkelijk is daarbij evenwel, dat de Schrift omtrent dezen dienst der Engelen nooit in bijzonderheden afdaalt, en dat ze geen enkele poging doet om ons eenig inzicht te geven in de betrekking die er tusschen de Engelenwereld en de onze bestaat, en in de wijze waarop ze de kerk en de kinderen Gods nog altoos dienen.

En we doen veilig, meer nog: het behoort tot de onderwerping en de gehoorzaamheid die we onzen God schuldig zijn, dat we niet pogen in te dringen in wat Hij voor ons verborgen heeft.

En bij de vele Engelenverschijningen uit den tijd der bijzondere openbaring, waarvan de Schrift ons verhaalt, bewijst haar soberheid aangaande den gewonen en voortdurenden dienst der Engelen wel, dat onze God niet wijze en liefdevolle bedoelingen, den sluier die er voor ons over der Engelen werkzaamheid hangt, niet wegschoot.

Hij heeft daarbij ongetwijfeld in ontferming gedacht aan onze neiging, om altoos weer in de tweede oorzaken te blijven hangen en zoo ons te laten scheiden van Hem, door wat ons juist te inniger aan Hem verbinden moest. En hoe groot het gevaar daarvoor, juist in onze verhouding tot de Engelenwereld, is, heeft wel de gesturigheid in de christenheid opgekomen naging tot Engelenvereering, waarvoor reeds de Apostel Paulus de Colossenzen waarschuwen moest, bewezen.

Daarenboven moeten ook de Engelen zelf niet begeeren, in hun dienst van het volk en het koninkrijk Gods, merkbaar op den voorgrond te treden. Het behoort ongetwijfeld tot de volmaaktheid van hun gehoorzaamheid, dat ze in hun dienen van Gods kinderen, niet gaarne de aandacht op zich vestigen. En ik denk, dat ze ook in dit opzicht onze voorbeelden moeten zijn.

Dit alles moet het ons niet vreemd, maar natuurlijk doen zijn, dat we van de Engelen en hun dienst niets ontdekken.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

Eros of Christus. VII.

Niet alleen uit algemeen godsdienstig, maar bijzonder ook uit calvinistisch standpunt is tegen het indragen van de erotische gedachte in de aanschouwing van den Christus Gods zeer ernstig bezwaar in te brengen.

Wij hebben hier bepaald het oog allereerst op de opvatting die de Beatrice-verheerlijking ziet en erkent als den weg tot de levende kennis van den Christus; en daarna ook op het indragen van de trekken van Eros' beeld in de gestalte, waaronder de Christus wordt gepredikt in de aesthetische religie onzer tijden.

Wat het eerste aangaat: een beïjder van den Christus naar de Heilige Schrift kan niet aanvaarden dat Beatrice in zaken des geloofs de gids is, die men zich kiezen mag. Prof. Davinek heeft in zijn rede over „De overwinning der ziel“ herinnerd aan Dante's woord:

Wat de rede ziet, kan 'k u verklaren;
Maar verder moet gij wachten
Op Beatrice in zaken des geloofs.

In deze Beatrice-verwachting heeft hij ons gewezen een der overwinningen, die de ziel heeft behaald tegenover de gebondenheid, waarin de aanbidding van stof en kraai haar had gekneld. Maar tegelijkertijd heeft hij eraan herinnerd, dat die overwinning der ziel, welke in deze woorden van Dante zich uitsprak, haar uiteindelijk zegepraal niet kon zijn.

En dat is maar gelukkig ook. Want de weg van Beatrice is niet de weg van Christus; en de ziel van den denkenden en dichtenden mensch zal, wanneer zij niet slechts wil „overwinnen“, maar wanneer zij heel bepaald verlangt te overwinnen door zelf overwonnen te worden door haar God, die ziel, zeg ik, zal dan Beatrice moeten verlaten en tot Christus komen. Tot Christus, niet alleen als in houd der openbaring Gods, maar ook als de groote, de eenige profeet en verkondiger daarvan.

En dat is dan niet zoo te zien, dat Beatrice opleidt tot Christus, zoodat op den weg, dien Beatrice ter helfte met ons aflegt, daarna de Christus ons verschijnt. Neen, zoo sterk mogelijk handhaven wij — en daarin vinden wij zoo stellig mogelijk ook Davinek en alle andere gereformeerden met elkander in volkomen overeenstemming — dat Beatrice niet

Of daarom een Engel-verschijning of een nader innerlijk contact met de Engelenwereld bij een kind van God voor onmogelijk te verklaren is? Wie zal het wagen? Onze God is vrijmachtig. En de regel, waarnaar Hij in volle vrijheid en naar eigen welbehagen werkt, belet Hem nooit daarop een uitzondering te maken. In den loop der eeuwen zijn er dan ook voor en na godvruchtigen geweest, die verzekerden, dat ze in bijzondere omstandigheden den dienst van Engelen ervaren hadden. En al moest men daarbij nu niet vergeten, dat vooral suggestieve naturen bij zulke z.g.n. ervaringen het slachtoffer hebben kunnen zijn van zelfbedrog — recht om al deze verhalen kort en goed naar 't rijk der inbeelding te verwijzen, heeft men daarmee toch niet. Doch in elk geval zijn ze blijkens de geschiedenis hooge uitzonderingen geweest.

De overige vragen van dezelfde lezeres bewaar ik voor een volgend nummer.

V.

F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

— Op No. 11

Merkwaardig genoeg ontvingen we de laatste dagen eenige brieven, waarin eenzelfde bezwaar naar voren wordt gebracht.

Enkele correspondenten geven hun voornemen te kennen, dat zij bij de verkiezingen niet op no. 1 van de anti-revolutionaire lijst zullen stemmen, een paar andere aarzelen nog en wenschen advies daarover, terwijl er ook een meent, dat hij maar blanco moet stemmen, Oorzaak?

Voornamelijk de houding van minister Colijn tegenover de Olympische Spelen.

Mogelijk zijn er nog anderen — hoewel hun getal gering zal zijn — die met hetzelfde bezwaar te worstelen hebben.

Daarom willen we het hier openbaar en openhartig bespreken.

't Is ongetwijfeld waar, dat minister Colijn in deze zaak de heele anti-revolutionaire Tweede-Kamerclub en misschien wel 99% van de anti-revolutionairen in den lande tegenover zich vondt.

Maar, vragen we, is het billijk, dat men om één punt van verschil minister Colijn zijn vertrouwen opzegt?

Is dat niet zeer enghartig?

Mag men daarom al zijn overige verdiensten vergeten?

Heeft hij ons land middellijkerwijs niet uit het financiële moeras gehaald?

Moet dat ons niet veelvuldig tot bewondering nopen en tot vertrouwen stemmen?

Niemand zag er kans toe.

Hij heeft het verricht.

En wat nu de Olympiadekwestie aangaat, mag allereerst niet vergeten, dat hij de loterij heeft willen verhinderen en de Zondagsheiliging waarborgen. En vervolgens, dat hij te Leeuwarden heeft verklaard: „De tijd is nog niet gekomen, om alles hieromtrent te zeggen, die komt nog.“

Ondanks dat alles kunnen ook wij zijn houding ten opzichte van de Olympiade niet goedkeuren, maar dat zal ons niet beletten geestdriftig onze stem op hem

tot Christus opvoert, maar van hem afvoert. Wie op zijn weg den Christus waarlijk vindt en ontmoet, die heeft dat slechts gewonnen, negatief, door de loslating van Beatrice. En, na positief gesproken, door de algeheele overgave aan de openbaring, die van boven is, in den Eeniggeboren Zoon. „Niemand heeft ooit God gezien.“ Niemand; ook niet Beatrice, ook Clara niet, ook Laura niet, ook Fiametta niet, ook Sophie van Novalis niet, noch Mathilde van Perk. Niemand. Ook Bernardus niet; zelfs niet Maria, de moeder des Heeren. Want al wat aan christelijke liefde, aan christelijk weten of kennen in die alle mocht geweest, of zelfs maar atgeschaduwde zijn, het is alles alleen te danken aan de openbaring van dien God, die slechts door zich kenbaar te maken, (en dan nog alleen voorzover Hij dat doet), zich laat kennen door het scheepsel, dat van Zijn handen maakt is. Wie de school van Eros in wil treden, en daar Beatrice, of welken anderen naam zij dragen moge, toewijst de taak van de opleiding tot den Christus, die heeft vergeten het ontzaglijk woord, waarmee de Christus zelf tot de wereld wordt heen geleid: niemand heeft ooit God gezien; de eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft Hem ons verklaard, (Joh. 1:18).

Want, ook van Beatrice geldt het: „Die uit de aarde is voortgekomen, die is uit de aarde en spreekt uit de aarde.“

Maar van den Christus zegt de Schrift — en juist de discipel, dien Jezus liefhad heeft het geschreven! — „die van boven komt is boven allen. Die uit den hemel komt, is boven allen. En hetgeen hij gezien en gehoord heeft, dat getuigt hij.“ (Joh. 3:31, 32.)

En als Beatrice wil opstijgen en wil laten opklimmen tot God, en tot het mysterie der godzaligheid, dat is in God, geopenbaard in het vleesch, dan zegt de Schrift — en zij laat het wederom zeggen door den discipel, dien Jezus liefhad, en die in de litteratuur vaak als drager van min of meer erotische liefde tot Christus is gepredikt —

„En niemand is opgevaren in den hemel, dan die uit den hemel nedergekomen is, namelijk de Zoon des menschen, die in den hemel is.“

Dat zijn woorden van metaal; en zwaar als metaal vallen zij ook neer — van boven.

Hierin is trouwens de apostel der liefde één met den apostel des geloofs, één met den prediker der dogmatische gedachte, den leerling van Gamaliel, dat is, met Paulus.

Want waarom zouden we ook niet in Beatrice's school

niet te brengen en allen dringend op te wekken hetzelfde te doen.

Men zij voor niets zoo bevreesd als voor bewustzijnsverenging.

En vooral late men geen wortel van bitterheid in zijn hart groeien.

Een van onze correspondenten schrijft: „Kuyper is in den gevierdsten tijd van zijn leven nooit zoo dikwijls „leider“ genoemd als thans Colijn. Men nam het u bijna kwalijk, als gij Kuyper in de laatste tien jaar van zijn leven nog „leider“ dorst heeten. En nu wordt men ziek van al het „geleider“.“

Deze toon deugt niet.

En de stemming, die dien toon doet aanslaan, ook niet.

Wij mogen het wel, dat iemand het voor Kuyper opneemt.

Maar men wreke zich deswege niet op minister Colijn.

Al zou het waar zijn, dat men thans den leiders-titel drukker zou gebruiken dan ooit in Kuypers leven — ik kan dat niet controleren, maar al kon ik het, dan zou ik den tijd ervoor te kostelijk achten, dan mag men dit toch minister Colijn niet wijten?

Hij plakt toch geen biljetten aan: Onze leider komt! Lieve menschen, ergert u toch niet.

Een ander meet zijn bezwaren tegen dit Kabinet uit. Maar de verkiezing gaat niet vóór of tegen dit Kabinet!

We trekken bij de verkiezing voor onze anti-revolutionaire partij op en zullen daarna verder zien.

We trekken voor Colijn als no. 1 op.

Is dat niet alleszins natuurlijk?

Werd hij op de laatste Deputatenvergadering niet met overweldigende meerderheid tot partij-voorzitter gekozen?

En geeft hij zich niet met beschamende aktiviteit om overal tot in kleine plaatsen voor ons volk te spreken?

Men kome dan niet met bezwaren aandragen, die men ter Deputatenvergadering had moeten aandragen.

Met de verkiezing in het zicht, vallen alle bezwaren weg.

Dan stemt ieder, die de partijdiscipline eerbiedigt, op no. 1.

HEPP.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Ongepast.

In „Christelijk Middelbaar Onderwijs“, het Organ van de Vereeniging van leeraren bij het Chr. M. O., vindt men in No. 107 (1 Mei j.l.) een verslag van de vergadering dier vereeniging gehouden in de week vóór Paschen, — de vergadering, waar men protesteerde tegen hetgeen in „De Reformatie“ door mij over het Chr. M. O. werd geschreven. In de inleiding op dat (officiële!) verslag staat de volgende tirade:

O, Dr. Waterink, waarom was u daar niet... Zoudt u nu ook nog niet wat tijd kunnen vinden, om u leeraar met de leeraars te voelen? Daarmee

van propaedeutische tot Christus aan haar leerlingen hooren, wat Paulus, in navolging van Mozes, ook van den zoeker Gods zegt:

„Zeg niet in uw hart: Wie zal in den hemel opklimmen? Dat is: Christus van boven afbrengen.“ Wie zal Dante volgen in zijn hemelvaart? „Of: wie zal in den afgrond nederdalen? Dat is: Christus uit de dooden opbrengen?“ Wie zal met Dante ingaan tot de helle-diepten, ingaan ter hellevaart?

Laat niemand zeggen, dat deze betuiging tegen alle hemel-inklimmers en tegen alle hel-doorzoekers boilen de vraag van de Beatrice-verheerlijking om gaat. Heeft niet Paulus hier Mozes aangehaald? En heeft Mozes niet in den oudtestamentischen vorm van dit door Paulus nader toegepaste woord bedoeld, Israël, het openbaringsvolk, te herinneren, dat de ontvangst der openbaring van zijn transcendenten God alle zoeken van God en van Zijn Woord en van Zijn werkelijkheid buiten de openbaring om, als gruwel verhoed?

Vraagt iemand, waarom Beatrice's weg niet Christus' weg kan zijn, zelfs niet daarvan de toeleiding, ja, waarom de wegen van Beatrice en Christus niet eens evenwijdig kunnen loopen, dan antwoorden wij meer dan één ding.

Allereerst zeggen wij: God geeft Zijn eer aan het scheepsel niet. Dat is een woord, zoo zwaar van dreiging, dat wie het ondergaat in waarachtigheid, het wel wat verder uitdraagt dan tot de hoogten van heiligen dienst, en tot de bosschen, waar van hout en steen de mensch de spraak verwacht over de eeuwige waarden. Neen, wij zeggen niet, dat in Beatrice niet kan zijn een vonk van Gods vuur, noch, dat haar glimlach niet stralen kan in hemelsche klaarheid. Maar wij zeggen: wat in Beatrice is, dat heeft, voorzover het goed en schoon en zuiver is, God in haar gelegd. Er is geen liefde op aarde in schoone en zuivere zielen geweest, of ze was uit God. Maar daarom moet wat God gemaakt heeft, niet Hem in zijn licht plaatsen, maar omgekeerd is de weg in de religie; het maaksel van den schoonen God moet in Gods licht telkens weer worden ingedragen. Al was Beatrice zuiver, en al kon Dante lange zuiveren weg van smetteloos denken langs haar heen en boven haar uit denken tot God, dan zou hij nog niet aan Beatrice de taak mogen geven van den exegeet van God. Het maaksel is van den maker niet de exegeet, doch de maker van het maaksel. Wie het anders zegt, heft de noodzaak van de bijzondere openbaring Gods door het Woord ten eenenmale op. Maar wie ziet, en gelooft, dat het scheepsel, ook een draagster van onbevengene schoonheid, als Beatrice, door God nooit op zichzelf Gods naam recht prediken kan in het wijd heelal, doch dat Hij alle scheepsel ons laat bezien

maakt
maar u
waarsch
aanwesc

Deze w
streepte
Zóó de
En de
iemand b
gaan om
Een de
mate onv
En dus
Meer ze
niet. Ik l
en „vere
niet all
kelijk nie
wanneer
wonen, h
leider of

Op de vin

Gelukkig
In het m
stein een
betrokken

Hij schr

Geacht

Tot mi
ons orga
beugel k
verslag
vergaderi
in gedru
Zeker

Chr. M.
generalis
Chr. M.
samenlev
het hoge
had moe
recht, om
beetje se
onze verg
en verdie

Ik zal
moet dat
voorzichti
staande v

2 Mei 1

De opste
daarom

Nasec
willend, i

En sta
School l
meent te k
uit de kring
laan bekend
dier dagen
kinderen heb
maet wat dan

in het licht
schoone ma
heid Gods i
wel daarin v
in duurzame
moet in het
boven is, in

Beatrice, v
verklaren, te
der opstijg
worden, ten
mensch.

Daar kom
en dat zij i
met heel om
het verstand
dus ook van
doeven. Wie
erotische dis
uit Beatri
van liefde v
zuiverheid, g
wij niet reket
is het schoo
Beatrice den
oplat — dit
de uittrekk
maar ook d
gescheurd is
vleesch bege
wie zal onde
vleesch en d
zijn verdron
ting van de
kan zien? L
Mathilde Per
leihen tot h
besmet; ook
noch de scho
en voert zoe
zwaard de
en gaat dat
ziel en van
het woord G
makkelijk do
laten zich
wondt, is bij
en vol kracht
en doorbringe
en morg van
van gedachte

ken hetzelfde.

er bewustzijn.

bitterheid in

„Kuyper is
it zoo dikwijls
nam het u
late tien jaar
En nu wordt

aanslaan, ook

voor Kuyper

op minister

en leiders-titel
rs leven — ik
ik het, dan
den, dan mag

de leider komt

it Kabinet uit,
en dit Kabinet
ze anti-revolu-
der zien.

geadering niet

ij-voorzitter ge-

ende aktiviteit

ons volk te

aandragen, die

ten aandragen,

alle bezwaren

ine eerbiedigt.

HEPP.

JS.

vijs", het Or-

en bij het Chr.

l.) een verslag

gehouden in

adering, waar

„De Reformatie

geschreven.

verslag staat

ur niet...

kunnen vinden.

elen? Daarmee.

leerlingen toe-

dozes, ook van

hemel opklim-

ngen." Wie zal

Of: wie zal in

s uit de dooden

u tot de hel-

zing tegen alle

zoekers buiten

gant. Heeft niet

eelt Mozes niet

lit door Paulus

et openbarings-

openbaring van

an God en van

l buiten de

g niet Christus'

ling, ja, waarom

eens evenwijdig

e dan één ding

er aan het

maakt u geen naam, en verdient u niets,
maar u zocht uw collega's bij het Chr. M. O. kunnen
waarschuwen voor het gevaar, uw invloed kunnen
aanwenden tot wering van het hederf dat u ziet.

Deze woorden, speciaal dan de door mij onder-
streepte uitdrukkingen, zijn beneden peil.
Zóó debatteert men niet!

En de vraag zou gedaan kunnen worden, of
iemand bij zulk een verslag niet de lust zou ver-
gaan om „zich leeraar te voelen met de leeraars“.

Een dergelijke wijze van optreden is in looge
mate onwellevend, onbroederlijk en onzakelijk.

En dus ten eenen male ongepast.

Meer zeg ik er niet van. Verdedigen doe ik me
niet. Ik laat dat over aan de talrijke „besturen“
en „verenigingen“, die uit ervaring weten, dat
niet alleen ik, maar de meeste predikanten wer-
kelijk niet eerst vragen: „wat verdien ik er mee“,

wanneer het er om gaat, een vergadering bij te
wonen, hetzij dan als gewoon lid, hetzij dan als
leider of spreker.

Op de vingers getikt.
Gelukkig kwam er tegen het verslag een protest.
In het nummer van 15 Mei schreef Dr Marmel-
stein een „Ingezonden“, waarmee hij zoowel de
betrokken vereniging als haar blad eert.

Hij schreef als volgt:

Geachte Redaksie,
Tot mijn spijt staat er in het laatste nummer van
ons orgaan, op p. 226, een zin die niet door de
beugel kan en waarvoor de vaardige steller van het
verslag onzer negende, gezellige en gezegende jaar-
vergadering misschien al spijt heeft gehad, toen hij
'm gedrukt onder de ogen kreeg.

Zeker keur ik niet goed dat Dr Waterink over het
Chr. M. O. geschreven heeft gelijk hij deed, dat hij,
generaliserend, niet voldoende generaliseerde, het
Chr. M. O. verweet wat wij de ganse christelijke
samenleving van heden, met name ook het lager¹⁾ en
het hoger — helaas ja, ook het hoger! — onderwijs
had moeten verwijten; maar dat geeft niemand het
recht, om publiekelijk te schrijven wat ik me wel een
beetje schaam, te moeten herhalen: u komt niet op
onze vergadering, want „daarmee maakt U geen naam
en verdient U niets“.

Ik zal maar niet verder protesteren, want ik ver-
moed dat de verslaggever zijne woorden, als in on-
voorzichtigheid en opwindend neergeschreven, op
staande voet intrekt.

Hoogachtend,
2 Mei 1925, Amsterdam. MARMELSTEIN.

De opsteller van het gewraakte verslag schreef
daarover dit:

Naschrift. De geachte Redactie was zoo wel-
willend, mij inzage van bovenstaand „Ingezonden“

1) Een staaltje uit vele, die bewijzen, dat ook de Lagere
School lijdt aan dezelfde kwaal, die Dr W. bij het M. O.
meent te kunnen en te moeten diagnosticeren: een klein-
ter uit de kring mijner kennissen, leerling van een te goeder
faam bekend staande christelijke school te Amsterdam, komt
deter dagen thuis met de boodschap: de juffrouw zegt:
kinderen behoren niet in de kerk, want ze begrijpen toch
niet wat daar gezegd wordt. M.

in het licht van de Heilige Schrift, die kan uit het
schoone mankels van den God van Liefde en Schoon-
heid Gods naam wel lezen en Gods gedachten kan hij
wel daarin weervinden; doch hij vernag dat alleen dan
in duurzame zuiverheid, als hij tot het schepsel komt
met in het hart de openbaring van zijn God, die van
boven is, in de Schrift, en in den Christus der Schriften.

Beatrice, al zou zij zonder smet zijn, kan niet God
verklaren, tenzij God zelf haar verklaard heeft. De weg
der opstijging onzer gedachten kan niet gevonden
worden, tenzij eerst God afgedaald is naar den
mensch.

Daar komt nog bij, dat Beatrice nooit zuiver is,
en dat zij nooit zuiver gezien wordt. Wij aanvaarden
met heel onze ziel het feit der zonde; en zonde heeft
het verstand verduisterd en de kennis van God, en
dus ook van alle schepsel Gods in den mensch ver-
doren. Wie dus, wat de weg van Dante en van alle
erotische discipelen der Gods-gemeenschap is, wie dus
als Beatrice, uit het menschelek geworden ideaal
van liefde wil herkennen de idee van liefde en van
zuiverheid, gelijk die in den beginne bij God was, die
wil niet rekenen met het feit der zonde. Want in Beatrice
is het schoon niet onvermengd. Niet alleen draagt elke
Beatrice den schat van Gods liefde in aarden vaten,
opdat — dit in aansluiting aan onze eerste bedenking —
de nitnemendheid der kennis Gottes zij en niet uit ons;
maar ook draagt Beatrice den schat in een vat, dat
gescheurd is, en bevloet en van zonden zwaar. Het
vleesch begeert ook in Beatrice tegen den Geest. En
wie zal onderscheiden tusschen de bewegingen van het
vleesch en die van den Geest, tenzij dan de man, die
zijn verdroomde Beatrice indraagt in de schelle belich-
ting van de openbaring van God, die het kwade niet
kan zien? Laat Dante droomen over Beatrice, en over
Matilde Perk, en over Sophie Novalis... zij allen
hebben tot hun ideaal verheven, wat met zonde was
besmet; ook in hen was de liefde niet onvermengd,
noch de schoonheid onbezoeeld. Beatrice glimlacht
en voert zoo Dante tot werkelijkheid. Maar van een
twaard des Geestes voelen Gods profeten de snede;
en gaat dat Woord Gods niet in tot de verdeeling van
ziel en van geest? Hoor, zegt de Schrift: „Levend is
het woord Gods“. Levend! Maar Beatrice is zoo ge-
makkelijk dood; en dooden spreken niet tegen, doch
laten zich gewillig ver-droomen; werkelijkheid, die
wondt, is bij hen niet... Het Woord Gods is levend;
en vol kracht en scherper dan elk tweesnijdend zwaard
en doordringend, tot dat het zelfs ziel en geest, spieren
en merg vaneenscheidt; het is een beoordeelaar
van gedachten en overleggingen des harten.²⁾ Doch

te geven, en mij gelegenheid te bieden, er een onder-
schrift aan toe te voegen. De heer Marmelstein
schaamt zich, een woord van wat ik, als inleiding op
mijn verslag, schreef, te moeten herhalen. Helaas!
Had hij het maar herhaald. Nu maakt hij er wat
anders van. Wie pag. 226, regel 3 v. b. en v.v. van
Chr. M. O. no. 111 opslaat, ziet terstond, wat ik
schreef.

Toen ik dat schreef, was alle opwindend ver-
trouwen, ik nader den leeftijd, dat men zich althans
om krantengeschrijf niet zoo erg druk maakt. Mijn
bedoeling was deze: Waarom moeten gebreken, die
men ontdekt, direct besproken worden in bladen,
die door menschen van allerlei stand en ontwikke-
ling gelezen worden? Wordt daardoor de zaak ver-
holpen? Ik hoorde van een predikant, tevens be-
staurslid van een Vereniging voor Chr. M. O., dat
hij het geheel eens was met wat Dr Waterink schreef.

Aan de school, van welks bestuur hij deel uitmaakt,
was ook iets niet in orde. „Waarom grijpt het be-
stuur dan niet in?“ „Dat is zoo moeilijk.“ Juist, de
zaak aanpakken is moeilijk, maar er op je studeer-
kamer over schrijven, gaat gemakkelijk. Doch, nog
eens, dat helpt niet! En het brengt het gansche
Chr. M. O. in verdenking.

Ik vind soortgelijk optreden als van Dr W. niet in
overeenstemming met het beginsel, dat, wanneer we
den broeder zien dwalen, hier besturen of leeraren,
we allereerst onze waarschuwing tot de(n) betrok-
kene(n) zelf doen uitgaan. En nu gaat Dr Marmelstein
tot mijn spijt denzelfden weg op als Dr Waterink.

Heeft hij met de bedoelde onderwijzeres, het hoofd,
het bestuur gesproken? Tot zóólang zwijge hij erover
in de pers.

Met dank voor de verleende plaatsruimte.
Rotterdam, 5 Mei 1925. P. DEN BOER.

Het is opvallend, dat op het zakelijke protest
van Dr Marmelstein de heer den Boer niet ingaat;
dat hij de insinuatie ontwijkt; en een bewering
herhaalt, die ook Dr de Gaay Fortman reeds liet
hooren.

Daarover gaat het thans niet.
Maar de zin, die Dr Marmelstein aanstoot gaf,
en zeker velen met hem, is niet teruggenomen.

En daarmee blijft de ongepaste houding
in het officiële verslag aangenomen.

Daar blijft het staan: „Daarmee maakt U geen
naam, en verdient u niets“.

Dat is niet teruggenomen!
We weten dus, hoe men over ons denkt. Het
is weinig bemoedigend.

Alleen maar, dergelijke woorden treffen meestal
het meest den man, die ze spreekt.

Toch zou ik willen vragen: mannen broeders,
moet een zaak als deze nu zóó behandeld worden?
Is men dan niet in staat tot rustig debat?

Zoo neem, dan spreek ik verder over deze zaak
niet meer.

Onverwachte hulp.
Het schijnt, dat ik onverwachte hulp krijg. In
het korte „Ingezonden“ van Dr Marmelstein wordt
toch — tusschen de regels — erkend, dat er bij
het M. O. veel is, dat niet in orde is.

Ook al noemt hij dan in één lijn ook het lager-

Beatrice veroordeelt niet meer. Eigenlijk is Beatrice
slechts in naam de gids; die Dante in zijn discipelen
rondleidt, dat zijn tenslotte zij zelf. Het ideaal is een
idool: het is „ijdelheid“. De school van Eros leert den
waan: hij zegt, dat Beatrice de schoonheid onderwijst:
dat dus van buiten de waarheid is. Maar Beatrice is
tenslotte product van verbeelding; zij is een bedenk-
sel van de eigen uitlegging der dichterlijke ziel. En die
ziel is ook bedorven, als Beatrice was. Door twee
poorten komt zoo de zonde, en de leugen in tot het hart,
dat niet wil gewond zijn door Gods Woord, om daarna
erdoor te zijn genezen.

En tenslotte: wie Beatrice wil vragen, den Christus
niet te leggen, die heeft het meerdere verworpen en
met het mindere, dat immers zoo gemakkelijk is, zich
vrijwillig (en daarom ook: schuldig) op rantsoen ge-
steld. Want wie Christus heeft gezien, die heeft Bea-
trice niet nodig. Als wij het zoo zeggen mogen:
de erotische omhelzing Gods, onder welken naam Hij
dan ook werd vereerd, heeft altijd, getuige Beatrice
en wie haar gelijken, gezegd, al was het onbewust
dikwijls: God moet „verleiden“ worden voor mij, dan
word ik „verleiden“ in Hem. Gods heerlijkheid en
weelde moet voor den ziener van Beatrice in een
ideaalgestalte belichaamd worden en vleesch worden
en bloed en ziel; dan zal de liefde zich aan Hem
kunnen hechten.

Maar is dan de Christus niet „God, geopenbaard IN
HET VLEESCH“?

Gereformeerde Christus-visie, ook in de kunst, is zoo
rijk, als ze maar haar dogma benadert in gehoorzaam-
heid van liefde en van geloof.

Want al wat in Beatrice afgeleid is, dat is in den
Christus oorspronkelijk.

En al wat in Beatrice eindigt is, dat is in den Chris-
tus oneindig.

En al wat in Beatrice zondig is, dat is in den Chris-
tus niet te vinden.

Christus laat ons Gods schoone wezen zien in zijn
eigen waarachtige menschelekheid. Staat hij niet duizend-
maal dichterbij ons, dan Beatrice, de eenzijdige,
die daarom zoo ver van mijn eenzijdigheid afstaat
vaak? Maar mijn Heiland, zegt de ziel van den dichter
Gods, is alzijdig; aan Beatrice moge veel mensche-
lijks vreemd zijn; niets, niets menscheleijks is den
Christus vreemd: zoo kan Hij nabij zijn aan allen,
terwijl Hij, aan alle eenzijdige harten toch hun per-
soonlijke neiging laat. Wat zouden dichters, die toch zoo
op hun heerlijke individualiteit gesteld zijn, wat zouden
zij in dien Christus eigenlijk niet kunnen vinden? Beatrice
leert mij bovendien, noch van zichzelf, noch

en hooger onderwijs — en heel de samenleving.

Over die hebben we het nu niet.

Maar ik zou willen vragen: „dus dan toch óók
het M. O.“?

Mi. eert ook om deze reden het stukje van
Dr M. en den schrijver en de „Ver. v. leeraars
bij het Chr. M. O.“.

Sympathiek tegenstander.

Het verheugt me zeer, dat Dr J. F. Reitsma
in het meergenoemde orgaan een artikelenreeks
wijde aan de stukken die ik in onderscheiden num-
mers van ons blad schreef.

Deze artikelen wil ik gaarne breedvoerig be-
spreken.

Maar — de stukken zijn vrij lang en, om eerlijk
te zijn, zou ik eerst al de drie artikelen van mijn
gewaardeerden opponent moeten overnemen.

Ik zal daarom trachten in het orgaan van de
leeraars zelve de zaak verder te bespreken.

Gaarne zal ik, aan het einde van het eventuele
debat onzer lezers een resumé van het behan-
delde geven.

Dan bereik ik tenminste dit:

a. in ons blad wordt geen lang debat gevoerd
over een kwestie, die toch maar een deel onzer
lezers zal interesseren;

b. aan den wensch van velen uit het leeraren-
corps wordt voldaan; de vuile wasch wordt bin-
nenshuis afgedaan;

c. onze lezers blijven op de hoogte, zonder dat
„De Reformatie“ het karakter van een „vecht-blad“
behoeft te hebben;

d. onnodig herdrukken van stukken (bij ons
uit het orgaan der leeraren, en omgekeerd) kan
worden voorkomen.

Dit alles dan, indien de redactie van het orgaan
bereid is, mij gastvrijheid te verleenen.

Eigenaardig.

Tenslotte nog een enkele opmerking.

Indertijd bevatten de verslagen van de vergade-
ring der leeraren bij het Chr. M. O. in de bladen
(tenminste in drie „grootte“ bladen vond ik het
zoo) een zeer scherpe uitspraak aan mijn adres.
Men sprak daar van „verdachtmakingen“ en der-
gelijke meer. Ik noemde het „een soort protest“ en
„zooiets als een motie“. Ik deed dit, wijl het niet
recht duidelijk was, of er inderdaad een officiële
uitspraak was gedaan.

Nu lees ik in het officiële verslag evenwel
van zulk een motie niets.

Eer het tegendeel. Er staat letterlijk dit:

Door den heer Romkes wordt ter sprake gebracht
het schrijven van Dr Waterink in „De Reformatie“
over het Chr. M. O. en de leeraars. Moeten we daar
niets tegen doen? Verschillende heeren voeren hier-
over het woord. De heer van Deursen wil een motie!

Applaus. Maar onze bezadigde oud-voorzitter, Dr
Reitsma, werpt olie op de onstuimig wordende wa-
teren. Wat werkt een motie uit? Laten we voor-
zichtig zijn, en ook den invloed van „De Reformatie“
toch niet te hoog aanslaan.

van mijzelf, iets nieuws. Wat ik van haar weet en me
eigen maakte, dat onthoud ik; dat mag ik uitwerken;
en zij helpt zoowel Dante's ziel zich ontplooiën, en zij
kan misschien óók zelf voor den denker-dichter almeer
zich ontsluiten; maar: zij blijft de oude, en ik ook,
zal de dichter, die eerlijk is, moeten belijden te eeniger
tijd. Doch van den Christus weet de dichter, dat Hij
een nieuwen naam geeft aan wie Hem kent: een
nieuwen naam, welke alleen aan hem bekend is, die
hem draagt en die nu reeds gevormd wordt. Van de
eigen persoonlijkheid des dichters, mits die ook ge-
loovige is, ontsluit te Zijner tijd de Christus dus het
diepste wezen. Maar dat is dan ook de „allerindi-
vidueleste expressie van de allerindividueelste emotie“;
en dat niet in egoïstischen zin, omdat in den naam
van Gods voltooiden christen de naam van Christus
zelf de grondvorm is, die dus alle namen der Zijnen
weer aan elkander verbindt. Ook is dit alles niet zondig
en in leugen gedrenkt; want als ik mijn allerindi-
vidueleste emotie op allerindividueelste wijze uitdrukking
geven wil, dan doe ik dat verkeerd. Maar zuiver
en naar waarheid doet dat de Christus. Zoo
kan Hij meer dan Beatrice: hij kan mijn naam vernieu-
wen; mijn wezen ontsluiten; niet slechts hetgeen in mij
voorhanden was, kan Hij ontwikkelen en open-
baren (daarmee volstaat Beatrice), doch Hij weet mijn
naam nieuw, mijn zelf-ontplooiing en ook mijn zelf-
herkenning allen morgen nieuw te maken. En tegelijk
leert Hij mij het nieuwe ontrent Zichzelf. Want
Zijn voortgaande openbaring snijdt de leugen uit de ziel,
en vertolkt telkens nieuwe werkelijkheden uit den schat
zijner onmetelijke genade.

Zij hebben niet geweten, wien zij verwierpen, de dich-
ters, toen zij Christus verwierpen. En zij hebben Gods
rijkdom bedekt, toen zij het geleende licht, dat on-
zuiver was, (Beatrice) hebben gevraagd: toon ons het
hoogste en het zuivere Licht, dat in God en Christus
is. Beatrice is niet zoo menschelek als de MENSCH
Christus Jezus. Want Hij is transcendent, dat is: van
boven; maar tevens immanent: hij komt tot de aarde
en heeft onder ons gewoond en heeft ons de hoogste
Liefde gebracht in zijn vleesch en in zijn ziel, die
schoon en zuiver en — van God geplaagd waren.

K. S.

1) Dr H. Bavinck, De overwinning der ziel. Kampen, J.
H. Kok, 1916, bl. 34.

2) Zie E. Lucka, Drei Stufen der Erotik; Paul Kluckhohn:
Das Problem der Liebe im 18. Jahrhundert und in der
deutschen Romantik. Halle, 1922.

3) Vertaling van Prof. Dr F. W. Grosheide (Hebr. 4).

Dat is alles wat er over „de kwestie“ staat. En dit is officieel.

Was het verslag in de „grooten“ bladen dan, al of niet opzettelijk, niet al te vol met dikke woorden?

Waarom?

Intusschen — we zijn er blij om.

Ook dit eert o.i. de vereeniging méér, dan datgene wat de kranten vertelden.

Hier is wijsheid en voorzichtigheid.

Ook al valt er over te praten.

Maar dat zal ik doen in het betrokken orgaan. Zelfs „al verdien ik er niets mee“).

J. WATERINK.

³⁾ Zetter, hier behoort een teeken te staan, dat bedoelt, dat iemand iets met een lachend gezicht, in alle vrijheid, achtersend, zegt. J. W.

WIJSBEGEERTE.

Iets over zielkunde.

Lezen in de ziel van een ander.

III.

De methoden, die ons den weg wijzen, om te lezen hetgeen er in de ziel van den ander omgaat, waren, voorzoover we ze een vorig maal bespraken, alle zulke methoden, die wachten tot de verschijnselen zich voordoen, — tot er op een of andere wijze iets is te merken.

Men gaat daar eenvoudig empirisch te werk met de gegevens, die er zijn.

Maar het kan ook anders.

Ik kan ook pogen de verschijnselen, die mij iets zeggen omtrent het innerlijk van den persoon, dien ik onderzoek, te voorschijn te roepen. Ik kan opzettelijk een prikkel doen gewaar worden, waardoor mijn proefpersoon een bepaalde reactie laat merken.

Dit heeft veel voor. Immers op die manier behoeft ik niet te wachten, tot zich de eene of andere knobbel vertoont; ik behoeft niet een groot stuk schrift van iemand in handen te hebben, — waar hij natuurlijk allerlei kwesties zich voordoen, die het onderzoek kunnen bemoeilijken; maar bovenal, ik kan pogen allerlei factoren, die mede een rol spelen bij het ontstaan van een verschijnsel uit te schakelen.

Wat evenwel het allerbelangrijkste is, is dit: door opzettelijke proefnemingen, door het zoogenaamde experiment, kan ik een willekeurigen toestand een willekeurig aantal malen in het leven roepen. Het is natuurlijk van groote beteekenis, het leven te kunnen beluisteren, en de levensuitingen te kunnen waarnemen. Maar van meer gewicht is het, wanneer het gelukt inlichtingen te kunnen inwinnen in en bij en over het leven der ziel en in en bij en over de natuur zelf.

En dat daarbij de mogelijkheid bestaat, dat men geheel willekeurig, al naar de eigenschappen van de natuur zelf zulke eischen, op een bepaalde wijze en onder bepaalde omstandigheden de proeven, die genomen zijn, een oneindig aantal malen kan herhalen, is een feit van het grootste gewicht.

Nu moeten we wel voorzichtig zijn, en ook eerlijk tegenover de natuur zelf.

Immers, hoezeer we ook dankbaar zijn voor het vele, dat de experimenteele zielkunde in de laatste jaren ons gaf, toch moeten we nimmer vergeten, dat dit experimenteeren dikwerf een kunstmatigen factor inbrengt in het leven. Stel u voor, ik doe een proef met een spin. Dan kan die proef me heel veel leeren. En omtrent de mogelijkheden, die er in het instinct van die spin zijn, omtrent de gewoontevorming b.v. van zulk een spin, kan ik zeer interessante dingen ontdekken, die me ook bij de beoefening van de zielkunde gewichtige dingen kunnen zeggen. Maar wat ik deed was toch altijd een experiment. Het geschiedde onder die en die omstandigheden, onder die bepaalde voorwaarde, in dat bepaald milieu. Het is steeds de vraag, of de spin ook zoo gedaan zou hebben ingeval het beest in een tuin of in een oud gebouw haar vrije leventje kon leven.

Wanneer ik experimenteer, dan is er altijd de factor, dat er het experiment is. En dat experiment op zichzelf is ook een ding van invloed en van beteekenis voor de psychische constellatie in het moment, dat de proef wordt gedaan.

En daarom is er ongetwijfeld de noodige voorzichtigheid te betrachten bij het nemen van proeven, althans bij het trekken van conclusies uit de gevonden gegevens.

Maar er is ook wel degelijk een vorm van experiment, waarbij deze bezwaren nimmer kunnen gelden.

Wanneer een onderwijzer op school de leessnelheid van een kind controleert, wanneer hij opzettelijke waarnemingen doet in verband met de mogelijkheden, die de aanleg van het kind biedt, dan kan dat wel degelijk zoo geschieden, dat dat kind van dit onderzoek niets merkt. Wanneer men, zooals ook al meer gedaan wordt, wil nagaan, op welke wijze de menschen reageren op allerlei woorden, die hun worden toegesproken of toegesproken, dan bestaan er reeds allerlei methodes, waardoor het mogelijk wordt, dit alles te doen op zulk een wijze, dat de proef het karakter van het opzettelijk experimenteeren al meer verliest.

Bovendien bestaat er bij hen, die zich voor allerlei proeven geven ook zooiets als het op een proef geoeftend zijn, dat wil zeggen, ze kunnen leeren zuiver te reageren, en ze kunnen gewonnen aan het „proefpersoon“ zijn.

Het ligt in ons voornemen in eenige artikelen, die volgen, over deze z.g. experimenteele zielkunde te handelen.

Maar voor we daartoe komen moet er een principiële vraag besproken worden. En dat is deze: hoe verhouden zich de resultaten van de experimenteele zielkunde tegenover de beginselen, die wij omtrent de ziel en haar wezen belijden.

Ik bedoel nu niet de vraag te stellen: zijn de tot dusver gevonden resultaten al of niet met dat beginsel te rijmen, zijn ze er gemakkelijk of slechts moeilijk mee in overeenstemming te brengen — maar wel meen ik dit: hoe verhoudt zich in het algemeen het feit tegenover het beginsel?

En dan kan ik met verwijzing naar hetgeen juist in deze weken in het hoofdartikel door onzen eindredacteur wordt besproken, en met een verwijzing naar het door Prof. Grosheide in 1917 op den Universiteitsdag gehouden referaat, wel zeggen, dat omtrent die verhouding onder ons wel een min of meer goed omlijnde opinie bestaat. De beginselen blijven ons een richtsnoer, en zij blijven heerschen ook op het terrein van de zielkunde.

Wanneer we dan ook op dit gebied ons bezighouden met het experiment, dan vergeten we nimmer, dat we te doen hebben met een ziel, die werkelijk en zelfstandig bestaat. Dat die ziel onsterfelijk is, en dat het wezen van die ziel door experiment nimmer kan worden benaderd.

Door het experiment kunnen we slechts de verschijnselen constateeren.

Maar nu hebben we juist de experimenteele zielkunde noodig om ons over het leven van de ziel in het algemeen, en over dat leven in bijzondere gevallen het noodige licht te verschaffen, dat wil zeggen: om ons aan de feiten te helpen.

Hoe hoog we het beginsel ook schatten, dat beginsel leert ons nimmer b.v. antwoord te vinden op de vraag, wat het beste is linkshandige kinderen maar linkshandig te laten, of hen te leeren werken met de rechterhand; het beginsel leert me nimmer, dat in mijn ziel een bepaald ritme steeds overheerscht; het kan me nooit inlichtingen geven over de vraag, of het met het oog op de vermoeidheid van een leerling op school ook gewenscht is om de zooveel minuten een kleine pauze te geven; dat beginsel zegt me niets omtrent de kwestie van den prikkelendheid en de prikkelhoogte, en de wet van den onderscheidingsdrempel, zooals we die als de wet van Weber-Fechner kennen, zou de meest principiële geleerde zonder onderzoek, zonder experiment nimmer hebben gevonden.

Maar wél is het noodig, dat ons beginsel ons gaat leiden, zodra het aankomt op de verklaring der feiten. Immers die hangt ten nauwste samen met datgene, wat we omtrent het wezen der ziel gelooven.

Er zijn bovendien momenten, waarin we kunnen komen te staan voor de vraag, wat in een bepaald geval waar is, het feit, of het beginsel. Stel het ware mogelijk, dat iemand op experimenteelen grond meende te kunnen aantonen, dat de ziel wel sterfelijk was (hetgeen wel nimmer iemand zal pogen te bewijzen); — maar in zulk een geval zouden we onmiddellijk zeggen: met alle goede bedoelingen van den onderzoeker zullen we rekening houden, maar wat hij zegt is onwaar — niet omdat wij met ons onderzoek het tegendeel hopen te bewijzen, of omdat we vinden, dat zijn bewijzen niet voldoende zijn, maar omdat we den moed hebben hier heel sterk aprioristisch (met een van te voren ingenomen standpunt) op te treden en te zeggen: Gods Woord zegt het anders, dus kan het niet waar zijn, wat men beweert. Dat standpunt zal misschien hier of daar worden belachen. Maar we zijn voor zulke lachbuien niet bang. Trouwens, ieder onderzoeker is bevooroordeeld, in dien zin, dat hij een eigen principe heeft, waarnaar hij werkt.

Maar ook dit standpunt eischt, dat we zoo eerlijk mogelijk komen tot de feiten.

Dat is: inductief te werk gaan.

Dat we met het beginsel komen tot de gevonden resultaten.

Dat kan men dan een soort deductie noemen.

En zoo kunnen we zeggen, dat het lezen in de ziel van den ander ons moet worden geleerd, behalve door introspectie, door datgene, wat het experiment ons omtrent de ziel en haar mogelijkheden zegt.

Maar dan steeds zoo, dat ons beginsel een leidende positie houdt, wanneer we gaan verklaren en wanneer we de feiten gaan brengen in verband met het wezen van de ziel.

J. WATERINK.

LITERATUUR EN KUNST.

Een Pinksterzang van Gezelle.

Enkele malen reeds deden we uit de Feestliederen van de stichtelijke dichters onzer letterkunde een keuze, om ter gelegenheid van het Pinksterfeest

ook deze rubriek van ons blad van het Pinksterwonder te doen spreken. 't Waren meest verzen uit den kring, die in de 18e eeuw zich toelegde op de verrijking van het kerkgezag, den kring van Ahasverus van den Berg, Bruining, van Winter, Bosch e.d. Belijdende poëzie dus, die de stemming der ziel vertolken wilde bij de gedachte aan het Pinksterwonder en den rijkdom der Pinkstervertoosting, in 18e eeuwse bewoording van min of meer didactisch karakter.

Daarnaast nu willen we ditmaal onzen lezers een geheel andersoortig Pinkstervers voorleggen, een zuiver persoonlijk gedicht, door het luiden der Pinksterklokken geïnspireerd en daarom veel meer dan de vorige een stemmingsvers.

't Is het dichtje „Cinxen“ van Guido Gezelle. Het dateert uit zijn laatste levenstijd Pinkster 1898 (hij stierf November 1899) en is gemaakt te Kortrijk, vlak voor zijn vertrek uit de hem lief geworden parochie naar Brugge, waar hij Bestiender werd van het Engelsche klooster.

't Was een tijd van zomerbloei en zonnefleuren, een tijd, waarin de schoonheid der natuur den natuurdichter bij uitnemendheid boeide, zooals verschillende gedichten uit zijn „Rijmsnoer“ bewijzen en bovendien maakte de gedachte aan het komende scheiden van een plekje, dat hem diebaer geworden was, den dichter teruggetrokken. Hij was liefst alleen, alleen met z'n gedachten en z'n liefde.

Ook op dezen Pinksterdag zal hij alleen en in die stilte, die ook een stilte was voor zijn ziel, na de dagen van spanning om het op handen zijnde vertrek, begon het luiden van de kerkklok tot hem te spreken.....

't Is stille, Cinxendag, en, over 't plekken vloers, van waar ik heen zie en schouwen kan daarboven, de hemelsblauwe lucht, en hoore ik niemendal, 't en zij, voorbijgeschoven, een langzaam bellen, dat, herhalende eens en nog, zegt: „Komt te kerkewaard, met mij den Heere loven.“

't Is stille en kerkewaard vervoere ik mijn gedacht, vervoere ik heel en al mijn innewaardste wezen, tot voor Uw voeten, God, die uit het duister graf zijt heerlijk opgerezen; die in Uw kerke rust en daár, in 't hoogste blauw terwijl het kloksen luidt, mij Uwen naam laat lezen.

De klokkenzang deed op dezen Pinksterdag alzo de Pinkstergedachte voor den dichtergeest oprijzen: Christus, op den Paaschdag heerlijk uit het graf opgestaan en straks glorievol ten hemel gevaren, heeft zich op den Pinksterdag in de Kerk woning willen maken onder de menschen, rust daar, dat is, blijft daar, om van de menschen aangebeden te worden.

Een Roomsche gedachte, zeker, maar die aandoens verruimd wordt door wat volgt. Want in het opzien naar den blauwen zomerhemel las de dichter in het tintelend azuur den name Gods, en daardoor zag hij de Kerk grooter en wijder, dan de plaats, waar het altaar zich bevindt en zijn gedachten heengetrokken waren, besefte hij Gods alomtegenwoordigheid in haar vollen rijkdom, en hij vervolgde:

O, groote kerke Gods, o hemelwelyen, daar het minste mensch van al, bij nachten of bij dagen, U in de sterren kan aanschouwen, groote God, zoover zijne oogen dragen, en in de blauwe lucht des hemels!... Kerke Gods gewijde kerke, wie zal U te schenden wagen?

Zoo luidt de Cinxen-meditatie van Guido Gezelle!

Als steeds in zijn poëzie groeit hier uit het gevoel voor de openbaring Gods in de wonderen der schepping, de aanbidding, maar, in de stemming van den Pinksterdag, komt hier in 't bijzonder de gedachte aan de Kerk, die op den Pinksterdag ontstond, naar voren. Wel wordt niet gesproken van de uitstorting van den Heiligen Geest en van de wonderen en teekenen, die met de kerkinstuering gopaard gingen en haar bezegelden, maar het „eeuwiglijk bij mij blijven“, de Troost van de komst des Geestes, ruist toch door dit dichtje heen, en is het lofaccorderd ervan door den jubel van Gods grootheid, die in het blauw van den hemel geschreven staat.

Een geloofshied, geïnspireerd door klokkenzang! Onwillekeurig rijst daarbij voor ons geestesoor de figuur van een man, óók alléén met zichzelf tot wien óók de roepstem der kerkklok uitgaat, maar dan op den Paaschmorgen: Faust!

En ook hij hoort de stem, die tot hem komt... maar, zijn wederwoord is het bekende: de hoedschap hoor ik wel, alleen.... mij ontbreekt het geloof!.....

Juist door zulk een tegenstelling blijkt de rijkdom, die in Gezelle's Pinksterzang ligt, opgesloten.

Hem ontbrak het geloof niet en daarom verstond hij ook de boodschap, die hij hoorde, vond hij ook den troost, dien de Pinksterdag schenkt.

C. T.

PERS-SCHOUW.

De „Lichamelijke oefening“.

Nu we verleden week over de Olympische bezig waren moesten we onzen lezers verzoeken, niet kwalijk te nemen

dat we ge-
artikelen,
die in het
ning tot v
en in het
zullen vol
dr D. J. v
landsche

Van d
gingen:
gymnast
dwang;
vleesch,
ijke vol
van onz
ging; de
verstaan
den pu
gelijk h
beteeken
daad we
dell van
verstaan
lichaams
als daar
el kleed
dan de
hebben,
Godzalig
worden,
lus gelui
altijd na
kanttoek
de verva
opvoedin
zin, aser
nietlegger
Calvin,
leekent:
ning“ ni
of hande
alle mo
goddiene
ten, nede
bi, grijk
uitlegging
dat hier
van zult
mensche
strijde te
alle in
toegernst
L. p. 58
Bijkla
taling en
hoofstuk
schreef
zijne dag
het zich
van het
Godzalig
B: „verh
zen te o
tinging m
de waarh
In v. t
eenige di
als opzie
te weten,
Het w
tot Godz
tot weim
dingen m
en des t
is niet
staat, als
zorging v
beteekene
'tverband
sluiting a
verrichtin
en te hei
Timothee
Hij onthi
van wijn
reeds hij
weten, d
van zeer
lus) hem
te geven
De Ap
nig betee
zonde be
zonden, i
zaligheid
hem in h
is tot al
tegenwoon
Deze S
gen de l
uitwassen
streden o
mede saa
melijke o
en van l
geestelijk
bemen.

Het is ni
weer dispu
als dat, ge
middel is, t
krijgen voor
Verklaring
taling, dan

We haald
herinnert o
tinsklok“ v
lezen in: